

Група М-1

Предмет «Економічна теорія»

Урок 29-30

Тема: Міжнародні відносини та міжнародне право.

Мета: оволодіти знаннями у сфері міжнародних відносин; вивчити поняття «міжнародне право»; визначити мету та види міжнародних відносин.

Міжнародні відносини

Нині подія, що відбулася в одному місці, може вплинути на весь світ. Велика кількість тісних політичних, економічних, культурних та інших зв'язків між регіонами й країнами потребує врегулювання, визначення чітких правил того, як вони здійснюються. Ці принципи були викладені в численних міжнародних угодах та деклараціях, що дозволяє, з одного боку, уникнути конфліктів, а з іншого — зробити співпрацю між країнами більш ефективною. Існуючу систему зв'язків між країнами називають міжнародними відносинами.

Міжнародні відносини — система взаємодій, суб'єктами яких є держави, міжнародні міжурядові та міжнародні неурядові організації, транснаціональні корпорації та, за особливих умов, приватні особи. До сфери міжнародних відносин належать військово-політичні, економічні, екологічні, гуманітарні та інші проблеми світового співтовариства.

Засобом здійснення міжнародних відносин є дипломатія. До поняття дипломатії належить і сукупність практичних заходів, прийомів і методів, що застосовують за конкретних умов і характеру завдань, і офіційна діяльність глав держав та урядів щодо здійснення зовнішньої політики держав, а також щодо захисту інтересів цих держав.

Крім того, із поняттям дипломатії пов'язують мистецтво ведення переговорів для запобігання або врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятних рішень, розширення та поглиблення міжнародного співробітництва.

Науковці вважають, що, незважаючи на багатогранність міжнародних зв'язків, міжнародні відносини передусім базуються на політичних відносинах між країнами. Цей пункт визначає й решту особливостей того, що розуміють під поняттям міжнародних відносин.

Головною дійовою особою міжнародних відносин є держава, яка здійснює їх за допомогою дипломатії. Проте останнім часом стають популярними ідеї, які стверджують, що в сучасних умовах роль держави падає, при цьому роль інших чинників — транснаціональних корпорацій, міжнародних урядових та неурядових організацій — зростає.

Основа всіх міжнародних дій держав базується на їхніх національних інтересах, що перш за все полягають у прагненні держав забезпечити свої безпеку, суверенітет і виживання.

Міжнародна взаємодія базується на так званому принципі «балансу сил», згідно з яким у здійсненні міжнародних відносин.

Міжнародне право — система юридичних принципів і норм договірного й звичаєвого характеру, які виникають унаслідок погодження між державою та іншими суб'єктами міжнародного співтовариства з метою мирного співіснування.

Об'єкт — те, на що спрямована діяльність суб'єкта.

Суб'єкт — той, хто здійснює таку діяльність.

Злочини проти людства (людяності), миру та безпеки людства — системні широкомасштабні прояви особливо тяжких злочинів (масові вбивства, тортури, згвалтування, політичні, расові або релігійні переслідування, воєнні злочини), що організуються, підтримуються або замовчуються урядами країн.

МЕТА ТА ВИДИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Міжнародне право

Систему відносин між державами, міжнародними організаціями регулюють норми міжнародного права. Передусім воно засноване на Статуті ООН, який започаткував сучасне міжнародне право. У ньому закріплени основоположні принципи міжнародного права.

Відносини між державами є предметом міжнародного права. Його суб'єктами виступають держава загалом та міжнародні організації, а об'єктами — матеріальні та нематеріальні блага, із приводу яких виникають міждержавні відносини (наприклад територія, природні ресурси). Суб'єкти міжнародного права — це утворення, здатні мати права й обов'язки, що випливають із міжнародного права, захищати їх і здійснювати міжнародні відносини, регульовані міжнародним правом.

У міжнародному праві над суб'єктами немає верховного органу, а діє давньоримський принцип «рівний над рівним не має влади». Тому суб'єкти міжнародного права самі створюють механізми його забезпечення.

Виділяють первинні, вторинні й нетипові суб'єкти міжнародного права.

Первинними та основними суб'єктами міжнародного права є держави. Держави є суб'єктами міжнародного права внаслідок свого існування. Незалежно від того, які органи представляють державу в міжнародних відносинах — уряд, глава держави, міністр закордонних справ, якість суб'єкта міжнародного права належить державі загалом.

Держава як суб'єкт міжнародного права має володіти такими ознаками: державний суверенітет, державна територія, населення, державна влада.

Державний суверенітет — це верховенство влади держави на своїй території та її незалежність у міжнародних відносинах. Для реалізації суверенних прав держави істотне значення має поняття юрисдикції.

Юрисдикція — це прояв суверенітету держави, який означає обсяг і сферу дії державної влади. Розрізняють такі види юрисдикції:

- за обсягом: повну або обмежену;
- за сферою дії: територіальну та екстериторіальну;
- за характером влади: законодавчу, виконавчу й судову.

У межах території держава здійснює повну юрисдикцію. Повну екстериторіальну юрисдикцію держава здійснює на морських, повітряних та космічних кораблях, що перебувають у міжнародному просторі, а також у приміщеннях дипломатичних представництв на території інших держав. Обмежену юрисдикцію держава здійснює щодо своїх громадян, які перебувають за межами її території.

Наявність території (так само, як і наявність суверенітету) є властивістю держави як суб'єкта міжнародного права. У міжнародному праві розрізняють три види території залежно від правового режиму: державна територія, територія зі змішаним режимом і територія з міжнародним режимом.

Державна територія — це територія, на яку поширюється суверенітет держави.

Територія зі змішаним режимом — це простір, який не перебуває під суверенітетом якоїсь держави, але стосовно якого держава здійснює деякі суверенні права в межах, встановлених міжнародним правом. Насамперед це права розвідки, розробки та охорони природних ресурсів. До територій зі змішаним режимом належать виключна економічна зона та континентальний шельф.

Територія 3

міжнародним режимом — це простір, розташований за межами державних кордонів, що перебуває в загальному й рівноправному користуванні всіх держав. Режим цьоговиду територій визначається тільки міжнародним правом. До таких територій належать: Космос, відкрите море, дно під ним і повітряний простір

над ним, а також Антарктика.

Населення держави — це сукупність усіх фізичних осіб, які перебувають на території держави та підкоряються її юрисдикції. Держава здійснює територіальну юрисдикцію щодо осіб, які перебувають на її території незалежно від їхнього громадянства, а також персональну юрисдикцію щодо власних громадян, які перебувають за її межами. Категорією осіб, які не підпадають під юрисдикцію держави, де вони перебувають, є дипломати, консульські працівники, співробітники спеціальних місій, члени їх сімей.

Вторинними суб'єктами міжнародного права є міжнародні організації, тому що їх створюють держави — первинні суб'єкти.

Міжнародна організація — це організація, яка створена на основі міжнародного договору для здійснення цілей, передбачених статутним документом, має постійні органи управління та стійку організаційну структуру. Міжнародні організації створюються відповідно до норм міжнародного права, їх існування не має порушувати інтереси окремої держави або міжнародного співтовариства загалом. Як правило, міжнародні організації створюються для співпраці в конкретній сфері, наприклад Організація країн —експортерів нафти (ОПЕК). Однак існують і універсальні міжнародні організації, до яких перш за все належить ООН.

Крім названих основних суб'єктів міжнародного права — держав та міжнародних

організацій, існують так звані «нетипові суб'єкти». Це утворення, які міжнародне співтовариство визнає як суб'єкта, хоча воно не відповідає критеріям повноцінного суб'єкта міжнародного права. До них відносять нації і народи, що борються за свою незалежність, та Ватикан.

Нації і народи, що борються за свою незалежність, є державами на стадії становлення. У таких ситуаціях створюють органи, які ефективно здійснюють контроль над значною частиною території, представляють народ на міжнародній арені, тобто набувають деяких ознак державності. До таких суб'єктів міжнародного права можна віднести невизнані або частково визнані держави, наприклад Тайвань, Курдистан і Косово.

Домашнє завдання:

Законспектувати викладений вище матеріал, вивчити його та дати письмово відповіді на наступні питання:

1. Що таке міжнародне гуманітарне право?
2. Які міжнародні організації Ви знаєте?

Шановні учні! Ваші конспекти та виконані домашні завдання надсилайте на електронну пошту gr.ev@ukr.net

Успіхів!